

K životnímu jubileu Aleše Brandnera

Poslední den v roce bývá pro většinu z nás spojen s představou ať už poněkud nostalgického, či naopak bujarého loučení se s něčím uplynulým, a s mírně rozechvělým očekáváním toho, co přinesou dny, týdny a měsíce roku následujícího. Pro docenta PhDr. Aleše Brandnera, CSc., dlouholetého vedoucího semináře východoslovanských jazyků a literatur na Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, je tento den mimořádný dvojnásob, neboť tento významný představitel současné české lingvistické rusistiky se v poslední den předposledního válečného roku (31.12.1944) v Brně narodil.

S rodným Brnem je těsně spjata celá jeho životní dráha, od školních let a středoškolských studií, přes studium ruštiny a češtiny na zdejší filozofické fakultě, až po jeho vědecko-pedagogické působení na téže fakultě, trvající až do současnosti. Jeho téměř dokonalá znalost rodného města je pověstná a často využívána nejen hosty a příležitostnými návštěvníky brněnského slavistického pracoviště, ale také jeho spolupracovníky a známými.

Aleš Brandner absolvoval Filozofickou fakultu UJEP v Brně v pohnutém roce 1968 a po absolvování základní vojenské služby a krátkém období učitelského působení na brněnských školách se na svou alma mater v r. 1972 vrátil jako asistent katedry ruského jazyka. Na jeho budoucí vědeckou i pedagogickou orientaci měla největší vliv osobnost jeho učitele prof. Romana Mrázka, pod jehož vedením v roce 1984 obhájil kandidátskou disertaci na téma *Plynné hlásky p, π v ruštině se zřetelem k češtině*, a poté (od r. 1988 už jako docent) se badatelsky zaměřil především na diachronní výzkum ruštiny a východoslovanské jazykové oblasti vůbec. Nutno zdůraznit, že Aleš Brandner v současné době patří k jednému z mála specialistů v ČR, kteří se obtížným a pro komplexní studium slovanských jazyků metodologicky nepostradatelným studiem historických rusistických disciplín systematicky zabývají. Zaměřuje se při tom zejména na diachronní problematiku východoslovanského mluvnického systému, ale nevyhýbá se ani obecnějším otázkám periodizace dějin spisovné ruštiny nebo uplatnění jihoslovanských vlivů v jejím vývoji.

Hlavní přínos A. Brandnera k dosavadním výsledkům výzkumu historického vývoje jazykových jevů spočívá v jejich interpretaci jako jevů cizího jazyka ve vztahu k českému uživateli. Právě porovnávací hledisko je charakteristické pro jeho badatelský rukopis i v oblasti synchronních výzkumů, např. ve sledování tendencí v morfologické a syntaktickém systému současné ruštiny: v r. 2007 se jako jmenovaný docent řádně habilitoval spisem *Состояние и тенденции развития морфологической системы русского языка (с частичными историческими и сопоставительными выводами)*. Pravidelné a bohaté jsou jubilanťovy vědecké aktivity zaměřené za hranice vlastního pracoviště i své vlasti. A. Brandner má na svém kontě úctyhodnou řádku přednášek a konferenčních vystoupení na univerzitách v Praze, Plzni, Českých

Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci a Ostravě, ale také navázal a trvale udržuje kontakty s významnými zahraničními slavistickými pracovišti a badateli. Absolvoval akademické stáže, zúčastnil se aktivně řady vědeckých konferencí, symposií, tří mezinárodních sjezdů slavistů – v Bratislavě (1993), Krakově (1998) a v Lublani (2003) – a přednesl několik zvaných přednášek na zahraničních univerzitách či jiných akademických pracovištích. Tím či oním způsobem se uplatnil např. ve Vratislavi (1996, 1998, 2000, 2002, 2004), Řezně (2004), Segedině (1993, 1998), Greifswaldu (2005, 2009), Moskvě (1986), Kyjevě (1982), Minsku (1998, 2008, 2010, 2012), Vídní (1992, 1998, 1999), Salcburku (1994), Magdeburku (2002, 2005), Katovicích (2002), Trnavě (2005), Prešově (2002, 2003, 2005, 2007), Bratislavě (2003, 2005). Výsledky jeho dlouholeté výzkumné činnosti jsou uloženy v dílčích i rozsáhlejších studiích v časopisech domácích (*Slavia*, *Časopis pro moderní filologii*, *Čs. rusistika*, *Nová rusistika*, *Opera Slavica*, *Rossica*) i ve sbornících a časopisech zahraničních, např. *Русский язык в изменяющемся мире* (Minsk), *Dissertationes Slavicae (Acta Universitatis Segedinensis)*, *Das Russische in zweisprachigen Wörterbüchern* (Magdeburg), *Nomen est omen* (Greifswald).

Seznam publikovaných rozsáhlejších i drobnějších textů A. Brandnera čítá téměř tisícovku položek, z toho pak více než sto titulů tvoří původní odborné statě. Významný podíl z dalšího počtu prací představují četné recenze, medailony, nekrology, referáty, zprávy atd. Z publikací v posledních letech jmenujme alespoň statě *К некоторым сдвигам на морфологическом уровне современного русского языка*. In: Русское слово в мировой культуре. Русский текст и русский дискурс сегодня. Санкт-Петербург, «Политехника», 2003, s. 247–255; *Преобразование русской языковой ситуации в XVIII веке*. In: Русский язык. История и современность. Казань, 2008, 53–67; *Вариантные нормы падежей существительных в русском языке*. In: Slavica Wratislaviensia CL, Wrocław 2009; *Языковое наследие XVII века в русском языке нового времени*. In: Česká slavistika. Příspěvky k 15. MSS. Slavia 82, 2013.

V rámci rozvojového projektu MŠ ČR se jubilant v r. 1994 podílel jako spoluřešitel na ustavení a v dalších letech následně na stabilizaci ukrajinštiny jako studijního oboru na FF MU.

Pedagogická činnost docenta Brandnera je tematicky zaměřena na dvě hlavní oblasti, a to především na historický vývoj ruštiny s programovými výhledy do sféry ruské dialektologie a do dějin ruské jazykovědy, dále pak na oblast normativní a porovnávací morfologie, a v posledních letech i syntaxe současné ruštiny. Obě oblasti jsou do značné míry založeny na výsledcích jeho vlastního výzkumu a orientují tak studenty na aktuální lingvistické otázky.

Do vědecko-pedagogické činnosti jubilanta spadá i autorství dvou specializovaných lexikografických příruček z oblasti archeologie: *Česko-ruského slovníku pro archeology* (1990) a *Rusko-českého slovníku pro archeology* (1994).

Padagogické působení A. Brandnera na MU se neomezuje jen na mateřskou filozofickou fakultu, ale přesahuje i na fakultu pedagogickou, kde externě přednáší a vede semináře z historického vývoje ruštiny. Podstatnou součástí jeho pedagogických aktivit je vedení diplomových prací a doktorských disertací. Je předsedou nebo členem zkušebních komisí pro státní závěrečné zkoušky na filozofických a pedagogických fakultách v Brně, Olomouci a Plzni, předsedou dvou oborových komisí pro doktorské studium (Ruský jazyk a Paleoslovenistika a slovanské jazyky) na FF MU v Brně a členem oborové rady pro doktorské studium v oboru Filologie na FF MU v Brně a analogické oborové rady pro obor Ruský jazyk na FF UP v Olomouci.

Z jubilantovy činnosti redakční připomeňme jeho funkci předsedy redakční rady časopisu *Linguistica Brunensia* (dříve jazykovědné řady *Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*), člena redakční rady časopisu *Opera Slavica* a *Rossica*. Je rovněž členem redakční rady periodika *Лінгвістичні студії*, vydávaného ukrajinskou Doněckou národní univerzitou. Za připomenutí stojí jeho záslužné dlouholeté předsednictví brněnské pobočky *Jazykovědného sdružení České republiky*, jejímž je nyní místopředsedou.

Důležitou součástí Brandnerova akademického působení je jeho práce funkcionářská a organizačně-administrativní. Od r. 1981 zastával funkci tajemníka a od r. 1990 vedoucího katedry ruského jazyka až do založení Ústavu slavistiky FF MU v roce 1995, kdy se ujal funkce vedoucího jeho semináře východoslovanských jazyků a literatur, kterou vykonává dodnes.

Docent Aleš Brandner se těší uznání a respektu svých spolupracovníků, studentů i širší akademické obce za výsledky své publikační i pedagogické činnosti, spolehlivost, důslednost, uvážlivost a korektnost v jednání i ve vztahu k pracovišti, ke svým spolupracovníkům i studentům. Ve svém věku je stále ve velmi dobré fyzické a psychické kondici a ku prospěchu svého pracoviště tak na odpočinek a završení akademické kariéry zatím nepomýšlí. Přejeme mu do další práce i osobního života pevné zdraví, dobrou mysl a duševní pohodu.

Jiří Gazda